

■ PUSIZIUN DA LA LIA RUMANTSCHA

Publicaziun da Martin Bundi: È quai propi la dretga resposta?

(cp) Il svilup demografic, fusiuns da vischnancas rumantschas cun cumins tudestgs e numerus Rumantschs che vivan ordaifer il territori linguistic tradiziunal – las sfidas da la Svizra rumantscha èn sa midadas fermamain en il decurs dals davos decennis. Tge signifitgan talas ed autras sfidas per la Lia Rumantscha (LR)? Èn las pretensiuns che *Martin Bundi* fa envers ella en sia publicaziun «Zur Situation des Rätoromanischen in Graubünden» propi la dretga resposta?

La LR sustegna la proposta da preparar e d'inoltrar in'istanza bain fundada a la confederaziun per obtegnair in sustegn finanziel pli grond, in augment che dess ad ella la pussaivladad da rinforzar sia lavur en las differentas regiuns. La LR è dentant persvasa ch'il discurs politic per in augment sto succeder en il rom da la proxima missiva da cultura da la confederaziun per ils onns 2021–2024 e betg sco acziun solitaria.

L'idea d'ina cumissiun strategica vala la paina da reflectar. L'installaziun d'in sistem che avertescha ad uras davart tendenzas negativas sveglia percenter associaziuns cun ina spezia da polizia linguistica. Vai en quest connex per observar schebain decrets da lingua vegnan resguardads? E tge capita sche decrets na vegnan betg resguardads? Vegn en tals cas applitgà in sforz giuridic? Survegliar l'observaziun da las leschas n'è betg l'incumbensa primara da la LR. La LR è persvasa che la protecciun da la lingua

rumantscha basegna in rom giuridic adattà. Ella è conscianta dal fatg che la politica po dar quest rom cun leschas ed ordinaziuns. La LR po sustegnair ed influenzer il process legislativ sin tut ils champs politics ed en differentas domenas (scola, fusiuns da vischnancas), tenor ella èsi però illusoric da vulair crair ch'ins possia mantegnair la lingua rumantscha sulettamain cun agid da leschas. Leschas portan mo insatge sche era la cuminanza linguistica sezza è pronta da duvrar e sustegnair sia atgna lingua. Perquai vul la LR rinforzar cun sias activitads l'identificaziun cun il rumantsch. En quest senn favurisescha la LR la tshertga da soluziuns raschunavlas che correspondan a las leschas vertentas e che permettian ina convivenza linguistica paschaivla.

La LR vul cuntinuar sia lavur ed esser qua per mintga Rumantscha e mintga Rumantsch. La LR po animar las pledadras ed ils pledaders da duvrar lur lingua, resvegliar lur interess per ella, procurar per agids pratics e metter a disposiziun quels (p. ex. ovras da consultaziun) sco era porscher agid per gidar sasez. Mintga individi sto decider sez schebain ella u el vul far diever dal rumantsch e dar vinvant el a las generaziuns vegnintas. La LR vul promover il plaschair da far quai. Il fundament da la lingua rumantscha èn numnadamain anc adina las pledadras ed ils pledaders sezs, inclus quellas e quels che abitan ordaifer il territori tradiziunal.